

Антикорупциска политика

Може да се забележи одреден напредок во областа на антикорупциската политика. Од Првата група држави во борба против корупција (GRECO), спроведено е оценување на дванаесет од вкупно тринаесет препораки. Преземени се понатамошни чекори за спроведување на препораките од GRECO од втората низа на оценувања која води кон исполнување на сите 14 препораки. Третото оценување на GRECO го опфаќа финансирањето на политичките партии и обвинувањата беа финализирани, а извештаите на GRECO беа издадени во август 2010 година. Тие содржат 13 препораки.

Се применуваат измените на Кривичниот законик од март 2010 година во однос на кривичната одговорност на правните лица, воведување на незаконско богатење, злоупотреба на постапките за јавни набавки, дополнителната казна забрана на вршење на професија и измама на штета на средствата на ЕУ. Беше донесен Законот за државни службеници кој воспоставува регулаторна рамка за јавните службеници, освен државните службеници.

Големите полициски акции доведоа до апсење на повеќе од 60 полицајци од три гранични премини и повеќе од 35 доктори и претставници од Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, обвинети за корупција. Првостепени пресуди со казна затвор беа изречени на 44 гранични полицајци. Бројот на суспендирани затворски казни падна на 2% во 2009 година во споредба со 48% во 2008 година. За судиите, јавните обвинители и судските извршители беа спроведени некои дополнителни активности за обука за конфискување и заплenuвање. Од 2007 до 2009 година наложените конфискации и заплени покажаа тенденција на незначително зголемување. Сепак, бројот на случаи во кои заплена или конфискацијата на имот беше наложена, остана мал. Исто така, поголемиот дел од случаите на гонење за корупција се за злоупотреба на службената позиција, додека обвиненијата кои се однесуваат на други дела на корупција, како што е митото, се ограничени.

Зајакнат е капацитетот на специјализираното одделение за следење на комуникациите во рамките на Секторот за организиран криминал на Министерството за внатрешни работи. Опремата за прислушување сега е одделена од онаа на контраразузнавачката служба. Основното обвинителство за борба против организираниот криминал и корупцијата зајакна поголем дел од своите обвинителски позиции и е составен од два посебни сектори: едно за кривични дела во спротивно на службената должност и други за насилните кривични дела, а друг за прекршоци во врска со човековите права, здравјето на луѓето, јавниот ред, хуманоста и меѓународното право.

Во 2009 година, Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди во рамките на Министерството за внатрешни работи поднесе 36 кривични пријави против 50 полициски службеници за 44 кривични дела на корупција од кои 36 беа поврзани со корупција (40% помалку отколку во 2008 година).

Во 2009 година, Државната комисија за спречување на корупција (ДКСК) донесе програма за обука на обучувачи во јавната администрација за судир на интереси и прашања во врска со тоа и одржа 9 обуки за судии, јавни обвинители и државни службеници за судир на интереси. 63 случаи на судир на интереси беа започнати во 2009 година, а 50 беа завршени. Во 20 случаи беше откриен судир на интереси. ДКСК усвои образец за изјави за интерес. Само 1.708 избрани и именувани функционери (односно околу 50%) поднесоа анкетни листови во рокот утврден со

закон и 3,223 до крајот на јули 2010 година. ДКСК поведе 40 прекршочни постапки против избрани и именувани функционери кои не доставиле изјави за интерес и 217 против службените лица на локалната власт. Исто така, контролите не се систематски. Допрва ќе се утврди записникот за следење на спроведувањето.

Во 2009 година ДКСК поведе 58 прекршочни постапки за неуспехот да се достават анкетните листови. Изречени се 16 парични казни, применети се 8 прекршочни предупредувања и 5 случаи за разрешување. Управата за спречување на перење пари и финансирање на тероризам доби пристап до базата на податоци која ги чува анкетните листови на избраните и именувани службени лица во рамките на ДКСК. ДКСК поднесе 29 барања до Управата за јавни приходи (УЈП) во 2009 година за проверка на анкетните листови на избраните и именувани службени лица. Во 48% од овие случаи постапката е во тек, 12 случаи беа разрешени и во 2 случаи на градоначалници на две општини, УЈП им оданочи до 70% неоправдано богатство. По сопствена иницијатива, УЈП отвори 6 случаи во 2009 година, од кои три беа разрешени, а во другите три беше применето оданочување на 70% неоправдано богатство. ДКСК презеде одредени чекори за решавање на другите заостанати случаи и во 2009 ја зголеми стапката на обработување на претставки со 60%, а стапката на завршени случаи со 46% во споредба со 2008 година.

Подобрена е соработката помеѓу агенциите за спроведување на законот. Уште две институции (односно Советот за радиодифузија и Комисијата за хартии од вредност) се приклучија на Протоколот за соработка во борбата против корупцијата, со што вкупниот број на потписници достигна 17. Преземени се понатамошни чекори за утврдување на Националната база на податоци за разузнавање, вклучувајќи го и обезбедувањето на потребните парични средства.

Земјата скокна за едно место во Индексот за перцепција на транспарентноста на меѓународната корупција за 2009 година. Забележан е напредок во објавувањето на судските одлуки.

Сепак, корупцијата останува систематски проблем. Записникот за следење на случаи кои треба да се обработат вклучува високо ниво на корупција која допрва ќе се утврди. Првостепената судска пресуда во петте случаи на корупција на високо ниво во кое обвинетите (т.е. поранешен премиер, поранешен министер за одбрана, поранешен гувернер на Народната банка) биле осудени на казна затвор се променила поради првостепени процедурални грешки и биле вратени на понискиот суд за повторно отворање на постапките.

Загриженоста во врска со независноста на судството го ослабна капацитет на судството да се справи со чувствителните случаи на корупција на високо ниво. Ограничениот капацитет од одделот за кривично право во Апелациониот суд Скопје беше дополнително ослабнат со суспензија на повеќе од половина од судиите за дисциплински постапки. Двајца од судиите кои биле подложени на дисциплински постапки беа разрешени од страна на Судскиот совет, а другите три се вратени во судот по три месеци. Заедничките обуки организирани за обвинителите и судиите за истражни мерки и управување на докази во корупција и случаите на организиран криминал сè уште се недоволни.

Законската рамка за следење на прислушување на комуникациите предвидува одобрение од министерот за внатрешни работи за секоја наредба за прислушување. Законодавството молчи за користењето на уреди за прислушување во дадена средина (т.е. поставување на микрофони и/или видео камери во дадена средина) и води кон недоследно прислушување во практика на потребното ниво на овластување.

Мнозинството случаи на корупција осудени и изнесени пред судовите се за злоупотреба на службената положба, а случаите на типични дела на корупција (на пример, мито, влијание од тргување со интереси) се ретки. Казните кои ги применуваат судовите имаат тенденција да бидат поблаги. Одлуките на јавните обвинители за необвинување не се разгледани од страна на судија, со што се создава потенцијална опасност за надворешно влијание на високо ниво или политички случаи на корупција.

Преземени се незадоволителни чекори за подготовка на стапувањето во сила на одредбите од Кривичниот законик во врска со извршителите. Исто така, не се спроведени одредбите за незаконско збогатување. Бројот на кадарот за поддршка на Основното јавно обвинителство за борба против организиран криминал и корупцијата останува недоволен. Одделението за спречување на корупцијата во рамките на Секторот за организиран криминал при Министерството за внатрешни работи има назначено само 50% од својата организациска табела. Капацитетите на човечки ресурси во Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди при Министерството за внатрешни работи се на ниско ниво. Постои недоволна специјализација на судските извршители и на судството на локално ниво, особено на ситна корупција. Бројот на реципроцитетни дисциплински санкции и кривични обвиненија поднесени против царинските органи за корумпирано однесување се незначително намалени. Агенцијата за управување со конфискување на средства нема доволен број на човечки ресурси и финансиски капацитет за целосно извршување на своите задачи.

Не се применети никакви санкции за политичките партии кои ги прекршија правилата за финансирање. ВМРО, СДСМ и ДУИ ги доставија своите извештаи една година по дадениот рок. Не се забележани гонења во случаите поврзани со трошоците во изборните кампањи. Препораката на GRECO во врска со насоките за барањата за укинување на имунитетот за членовите на Собранието сè уште не е спроведена.

Неодамнешните измени на Законот за судир на интереси, со кои се воведува обврската на службените лица да поднесат изјава за интерес, не се во сила. Изјавите на интерес се сметаат за доверливи, а одговорните институции само ги регистрираат без да спроведуваат некакви проверки. Не се утврдени никакви убедливи евиденции за следење на проверката на изјавите од избраните и именувани службени лица. Изјавите за имот за службените лица кои не биле избрани или именувани се доверливи и не се проверуваат суштински.

Бројот на петиции поднесени до ДКСК се зголеми во 2009 година за околу 31 % во споредба со 2008 година. Нивото на јавна доверба во независноста и непристрасноста на ДКСК и понатаму е ниско. ДКСК продолжува да биде пореактивен отколку проактивен, дејствувајќи главно по претставка.

Бројот на поднесени жалби до Националната комисија за заштита на правата за информации од јавен интерес значајно опадна (50 %). Информациите поврзани со јавните трошоци и понатаму се предмет на различни исклучоци предвидени со законот.

Општо земено, постигнат е одреден напредок во антикорупциската политика. И понатаму е консолидирана евиденцијата за следење на случаите на корупција на високо ниво. Недоволна е подготовката за влегување во сила на одредбите од новиот Кривичен законик, како оние за незаконско богатење. Новото законодавство за судир на интереси и финансирање на политички партии покажа мали резултати. Изјавите за имот не се соодветно и суштински проверени, а изјавите за интерес воопшто не се проверуваат. Земјата делумно ги исполни своите приоритети во оваа област.